

**Prof. dr Duško Vejnović, redovni profesor
Univerziteta u Banjoj Luci, predsjednik
Evropskog defendologija centra, Banja Luka,
glavni i odgovorni urednik časopisa
*Defendologija i Sociološki diskurs***

UGROŽAVANJE KULTURE DIJALOGA I TOLERANCIJE U BiH

Krenimo putem modernosti, razumijevanja i sporazumijevanja

S pravom možemo reći da se u međunarodnim odnosima sve odvija po diktatu moćnijeg i drskijeg, odnosno po mjeri i imperijalnim zahtjevima globalnog gospodara. U svijetu vlada pravo jačeg, dirigovana istina i pravda, a moral i pravo se potiskuju i jednostrano tumače i primjenjuju onako kako zahtijevaju centri vojne, ekonomske i političke moći. Daleko brojniji i siromašniji dio svijeta, pogotovo male, nerazvijene i siromašne zemlje, uslovljavanjem, pritiscima, a negdje čak i „dobrovoljno“ pristaju na ropstvo, poniženje, ucjene i ispunjavanje zahtjeva koje postavlja „međunarodna zajednica“ i njene organizacije i institucije, koje vremenom gube na autoritetu. Ono što se dešava u svijetu liči na kaos, odsustvo sistema i bilo kakve trajnije, pravednije i značajnije institucije koja će da reguliše međunarodne odnose. UN su postale nemoćne i pod patronatom su „velikih“. Najviše se insistira na onome što se uništava i zloupotrebljava, te zvuči kao otrcana fraza: demokratija i ljudska prava i slobode, a toga uopšte nema ili su jednobojne, jednostrane, frizirane i konstruisane onako kako to odgovara ciljevima i intersima tzv. „velikih“. Došlo je do civilizacijskog sunovrata pa se svijet usmjerava globalnom sukobu i uništenju civilizacijskih dostignuća i institucija koji su ga održavali u ranijem milenijumskom razvoju. Nekada su pojedini narodi i njegovi predstavnici davali otpor nečovještvu, ropstvu, ugnjetavanju i necivilizacijskim postupcima drznika, moćnika i porobljivača, a danas je utrkivanje ko će više da im se dodvori, da primi stranih uticaja i postupa po diktatu, a time se gazi zavjet predaka i pljuje na svoju istoriju, otadžbinu i sve ono što je postignuto u dugovjekovnom trajanju. Siromaštvo je stalni gost planete, polarizacija između bogatih i siromašnih davno je prešla prag izdržljivosti i opasni rubikon pa se mogu očekivati sukobi sa nesagledivim posljedicama. Sve ono što se dešava u svijetu na ovom planu, multiplicira se u BiH. Stare civilizacije su bile nešto naprednije i demokratičnije kada

je u pitanju shvatanje fenomena siromaštva i pravednijih odnosa među ljudima. U naše vrijeme gospodare multinacionalne korporacije, a domaće privrede se razaraju i dovode u zavisnost od tzv. "velikih". Obrazovanje i vaspitanje u BiH i šire nikad nije bilo gore. Bijeda školstva zove se Bolonja i ona ne daje ni znanje ni zvanje, već je jedna vrsta masovnog i statističkog obrazovanja. Gubi se elitno obrazovanje i vaspitanje i „prolaze gotovo svi“ koji upišu studij, a o kvalitetu obrazovanja suviše je i govoriti. Bolonja se ne primjenjuje ni u Bolonji, a elitni centri školovanja u Evropi i svijetu nisu primjenjivali, a ni vjerovali u ovaj način obrazovanja kojim se ne stiču znanja primjerena vremenu u kojem živimo. Dodajmo tome i mnoge oblike privatnog obrazovanja u kojem je kod nekih, čast iznimkama, sve više debelih knjiga i tankih pisaca, te profesora koji objavljuju više nego što su pročitali i sticanja zvanja pa će nam situacija biti jasnija, a ima i privatnih fakulteta koji nastoje da održe nivo i trend obrazovanja koje je prilagođeno savremenim kretanjima i zahtjevima nauke i tehnike novog doba. Trebalo bi da se jave satiričari i komediografi poput Radoja Domanovića i Branislava Nušića da bi opisali ovo zlehudo vrijeme, napuštanje patriotizma, služenje tuđinu i našim osvjedočenim neprijateljima. U ovom izazovnom vremenu važi i aktuelna je Ciceronova misao: „O tempora, o mores!“ (O vremena, o običaji!), a to znači kakvo je vrijeme da se formira takav moral. Novo doba nam je donijelo sunovrat tradicionalnog morala koji je pao ispod civilizacijskog nivoa. Formira se neki novi moral poslušnosti, prevara, podvala, perverzija, insinucija, manipulacija, postavljaju se moralni diktati, vrši uslovljavanje putem medija, izjava javnih ličnosti i moćnika, lansiranje onog što se dogovori u svjetskim političkim i vojnim centrima što aminuju multinacionalne kompanije, razne unije, savezi i neformalni centri moći iza zatvorenih vrata. Polarizovani svijet se dovodi na ivicu izdržljivosti, gdje stradaju i obesmišljavaju se mnoga civilizacijska dostignuća, a posebno demokratija, dijalog, kultura, tolerancija, ljudska prava i slobode. Sve to ima neke virtuelne, neuhvatljive i nestvarne tokove. Kultura, dijalog, tolerancija i demokratija su velike riječi i civilizacijski pojmovi, ali se nedovoljno poštuju i primjenjuju, često se zloupotrebljavaju i nameću u iskrivljenom obliku i u necivilizacijskim formama. Za ove tekovine civilizacije moraju biti zainteresovane obje ili sve tri strane, a ne da se iza njih kriju sredstva dominacije i moći. Treba poći od toga da što smeta meni, smeta drugom i trećem, pa se putem uvažavanja i argumenata nalazi kompromisno rješenje. U svom etičko-filozofskom smislu tolerancija, tolerantnost jesu načelo podnošenja, trpeljivosti, opraštanja i opšte ljubavi, ali ako toga nema, dijalog i demokratija su nemogući. O demokratiji kao vlasti naroda svi znaju dosta, ali se ona u dogovoru, kulturnom dijalogu i drugim oblicima civilizacijskog komuniciranja zanemaruje, zloupotrebljava i lansira neka

nova demokratija koja ne potiče iz Grčke i u kojoj nisu zastupljeni interesi svih strana. Kultura, a posebno dijalog, tolerancija i demokratija u BH institucijama, organima i tijelima zapali su u ćorsokak i reklo bi se u bezizlaznu situaciju, gdje se skoro ništa ne prihvata. Potrebno je inzistirati da se poštuju Dejton, Ustav BiH i entiteta, deklaracije, kodeksi, dokumenta UN i EU i druga civilizacijska dostignuća, dok druga strana želi nešto drugo i treće, čime se narušavaju opšteprihvaćeni civilizacijski dokumenti i dostignuća, pravda i istina. Treba stalno imati na umu da je BiH država tri konstitutivna naroda i to se mora imati na umu u svim rješenjima i dogovorima. **Dogovori, dijalozi, demokratija ne smiju biti nametanje diktata, monopol na istinu jedne strane, nego u ravnopravnosti i sučeljavanju argumenata, tolerantnoj raspravi i nalaženju rješenja i pozicije koja odgovara svim stranama u sporu i u raspravi.** Samo ravnopravni i odlučni subjekti, spremni na kompromis i ustupke mogu postići dijalog i biti kulturni i tolerantni, dok svaka isključivost vodi u jednostranost, neravnopravnost i shvatanje druge strane kao neprijateljske, što nije na nivou civilizacijskih dostignuća i poštovanja demokratskih formi u savremenom svijetu. Neprihvatljivo je za za dijalog i toleranciju da se uvijek i za sve optužuje druga strana, i traže problemi samo u drugima, a ne u sopstvenim stavovima i mišljenjima. Ne može se dogovorima, kulturom dijaloga i tolerancije nešto iznuđivati i činiti to pritiscima, ucjenama i prijetnjama, jer se onda ide ispod civilizacijskih dostignuća i nivoa. Nema tolerancije tamo gdje stalno pljušte optužbe samo prema jednoj strani, ne mjere se jednakim aršinima zločini na svim stranama; stalno se traže nove osude za zločine koje su počinili jedni, a zanemaruju oni u sopstvenom narodu. Postavlja se pitanje da li može biti tolerancije tamo gdje se dovode u pitanje ustavom regulisan politički sistem, gdje se nameću laži, vrše manipulacije, prekraja istorija, ne priznaju dokumenti, ističe monopol na istinu i za sve se traži blagoslov i podrška sa strane. **Drevni indijski mislioci su istakli da se mržnja ne može pobijediti mržnjom, već samo ljubavlju.** To mora biti jasno svima onima u BiH koji žele da žive u ljubavi, slozi, miru i toleranciji, uvažavanju i da poštuju kulturna i demokratska načela i tekovine savremenog svijeta. **Krenimo putem modernosti, razumijevanja i sporazumijevanja...**

